

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ความเครียด เป็นผลสะท้อนจากปฏิกิริยาที่เรามีต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก รูปโฉมแรกเริ่มขั้นที่จิตใจ แล้วส่งทอดสู่ระบบการทำงานของร่างกาย จากนั้นสะท้อนคืนสู่จิตใจใหม่และกลับเข้าสู่ร่างกายอีกครั้ง ต่อเนื่องกันไปครั้งแล้วครั้งเล่า จนกว่าสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ก่อให้เกิดความเครียดนั้นได้รับการแก้ไข ความเครียดก็จะคลี่คลาย สุขภาพใจและสุขภาพกายจึงกลับสู่ภาวะปกติอีกครั้ง

ข้อนำวิตกในชีวิตการงานปัจจุบัน คือ มีสิ่งแวดล้อมภายนอกมากมายเหลือเกินที่ส่งผลให้คนเราเครียด เมื่อหลายสาเหตุประดังกันเข้ามาหรือสาเหตุเดียวกันเกิดซ้ำซาก ไม่มีที่ท่าว่าจะได้รับการแก้ไข ความเครียดก็สะสมพอกพูน กระทั่งกลายเป็นความเครียดเรื้อรัง คุณค่าในตัวบุคคลบางคนแจ่มเช่นโรคภัยชนิดหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ความเครียดในระดับปกติ นั้น เป็นสิ่งดีที่กระตุ้นและผลักดันคนเราให้ฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ สัมฤทธิ์ผลได้ การควบคุมความเครียดให้เกิดขึ้นในระดับปกติไม่ยากเกินไป ดังนั้นการควบคุมความเครียดจึงมีความสำคัญเช่นกัน

ตำรวจจัดเป็นอาชีพหนึ่งในบรรดาอาชีพทั้งหลายซึ่งนักวิชาการหลายท่าน รวมทั้งเซลเย (Selye, 1956) ได้ศึกษาพบว่า บุคคลผู้ประกอบอาชีพตำรวจมักมีแนวโน้มของการเกิดความเครียดระดับสูง ซึ่งส่งผลต่อการเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ การติดสุราเรื้อรัง การติดยาเสพติดให้โทษและแม้กระทั่งการฆ่าตัวตาย และจากผลของการเจริญเติบโตของสังคมที่มีลักษณะของความเป็นเมืองมากขึ้น ซึ่งสลับซับซ้อนกว่าแต่ก่อนมาก ย่อมก่อให้เกิดปัญหาภายในสังคมขึ้นมากไปด้วย ตำรวจซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐในการควบคุมสังคมจำต้องแบกรับภาระหน้าที่ทางสังคมหลายสิ่งหลายประการ ทั้งที่กฎหมายบัญญัติไว้และที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าเป็นภาระหน้าที่

ของหน่วยราชการใด นอกจากนั้นลักษณะงานของตำรวจยังมีความแตกต่างไปจากงานในอาชีพอื่นในสามประเด็นใหญ่ (สุวรรณ สุวรรณเวช, 2531)

1. งานบังคับใช้กฎหมาย เป็นงานที่ต้องปฏิบัติภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้ง ตำรวจจึงมีโอกาสที่ถูกโจมตีและวิพากษ์วิจารณ์จากทุกฝ่าย
2. งานตำรวจเป็นงานที่เสี่ยงต่ออันตราย คือความจำเป็นในการที่จะต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าในเวลาอันสั้นอันเกี่ยวกับเรื่องเป็นตายไม่มีเวลาเพียงพอในการค้นหาข้อมูล หรือข้อปรึกษาจากผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเหมือนอย่าง เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องตัดสินใจในช่วงริบตาเดียวว่าจะใช้อาวุธในการเข้าจับกุม หรือใช้วิธีอื่นในการยับยั้งผู้กระทำความผิดที่กำลังก่อสถานการณ์เป็นอันตรายต่อชีวิตของตำรวจและผู้เกี่ยวข้องอีกทั้งต้องตัดสินใจเกี่ยวกับ "ความผิด" และ "ขอบเขตความผิด" ของผู้ต้องหาที่กำลังเผชิญหน้าอยู่ จะเห็นได้ว่านอกจากความจำเป็นที่ตำรวจจะต้องใช้วิจารณญาณแล้ว ยังต้องมีความสามารถในการใช้วิจารณญาณอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพด้วย
3. งานตำรวจเป็นงานที่มีการใช้ดุลยพินิจในระดับผู้ปฏิบัติค่อนข้างมากในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมนั้น การจัดระบบสายตรวจเป็นงานที่สำคัญที่สุด และผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้แก่ ข้าราชการตำรวจชั้นผู้น้อยระดับนายสิบและพลตำรวจที่มีความรู้น้อยและเงินเดือนต่ำ เมื่อตำรวจถูกสั่งให้ปฏิบัติงานในการตรวจ มีอิสระในการใช้ดุลยพินิจในการสืบสวนสอบสวน และจับกุมผู้กระทำความผิดระหว่างปฏิบัติหน้าที่อยู่ห่างไกลการควบคุมของผู้บังคับบัญชาระดับสูง พลตำรวจสามารถตกลงใจว่าจะจับหรือไม่จับได้ตลอดเวลา

ตารางที่ 1 สถิติการเกิดคดีอาญาในเขตพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น

ปี พ.ศ.	จำนวนคดีที่เกิด (คดี)
2532	2042
2533	2573
2534	2941
2535	2953

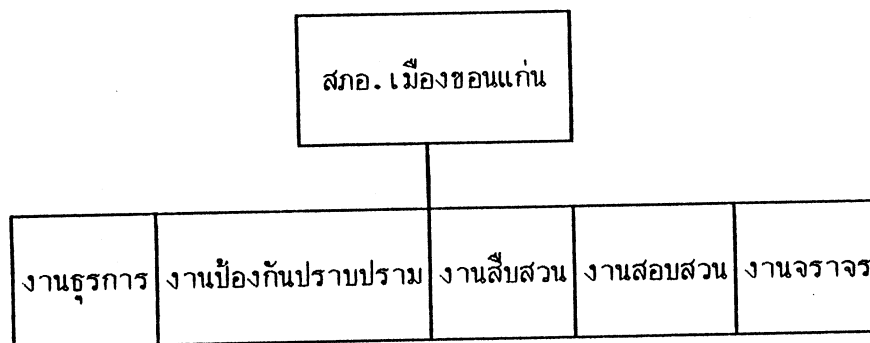
จากสถิติของการเกิดคดีอาญา ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่นดังแสดงในตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการเกิดคดีมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงนับได้ว่าเป็นภาระอันหนักหน่วงของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยเฉพาะสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น อันเป็นหน่วยงานหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อย ในการที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้เกิดกับประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบในสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น

สำหรับการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามโครงสร้างของกรมตำรวจดังต่อไปนี้

1. งานธุรการ
2. งานป้องกันปราบปราม
3. งานสืบสวน
4. งานสอบสวน
5. งานจราจร

จากสภาพการณ์ทางภูมิศาสตร์และสภาวะการณ์ทางสังคม อำเภอเมืองขอนแก่น จึงเปรียบเสมือนเมืองหลักของทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นสังคมเมืองประชากรมีความหลากหลาย ตลอดจนความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและปัญหาอาชญากรรมอันเป็นปัญหาที่ทำให้สังคมทุกสังคมขาดความสงบเรียบร้อย ประชาชนขาดความมั่นใจทั้งในด้านการดำรงชีพและการลงทุนทางเศรษฐกิจ อันจะเป็นผลให้สังคมขาดการ

พัฒนาไปในทิศทางที่ควรจะเป็น นอกจากยังก่อให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สินของ
เหยื่อที่เกิดจากการประกอบอาชญากรรม ดังจะเห็นได้จากสถิติการเกิดคดีอาญาของ สถานี
ตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2535 ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 1 โครงสร้างสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น

จากโครงสร้างสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 งานสาย
ตรวจจัดอยู่ในสายงานป้องกันปราบปราม มีสารวัตรป้องกันปราบปรามเป็นหัวหน้างานและมี
เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับชั้นประทวนตำแหน่งผู้บังคับหมู่และลูกแถวเป็นเจ้าหน้าที่ ซึ่งงานการป้องกัน
และปราบปรามอาชญากรรมนั้นการจัดสายตรวจนับว่าเป็น "หัวใจ" สำคัญของการป้องกัน
และ ปราบปรามอาชญากรรม ลักษณะงาน ได้แก่

- งานป้องกัน ระวังและปราบปรามอาชญากรรม
- งานรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม
- งานให้บริการแก่ประชาชน
- งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

การจัดสายตรวจของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น ได้ดำเนินการจัดกำลังออก
ปฏิบัติหน้าที่เกินกว่าร้อยละ 50 ของกำลังตำรวจสายตรวจที่มีอยู่จริงทั้งนี้ตามนโยบายของกรม
ตำรวจ ซึ่งปัจจุบันสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น มีกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่สายตรวจ
สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำหน้าที่สายตรวจในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น ดังนี้

1. สายตรวจรณดัต ได้จัดแบ่งเขตพื้นที่เป็น 4 เขตรับผิดชอบโดยใช้เขตเทศบาลเมืองขอนแก่น เป็นหลักและเขตชานเมือง ใช้รณดัต ของทางราชการวิ่งตรวจ 1 เขตต่อ 1 คัน มีตำรวจสายตรวจประจำรถ 2 นายในวันหนึ่ง (24 ชั่วโมง) แบ่งเป็น 3 ผลัด ผลัดละ 8 ชั่วโมง

2. สายตรวจรถจักรยานยนต์ ได้จัดแบ่งเป็น 4 เขตรับผิดชอบโดยใช้หลักการเดียวกันกับสายตรวจรณดัต ใช้รถจักรยานยนต์ของทางราชการ มีตำรวจสายตรวจประจำรถ 2 นายต่อรถ 1 คัน ในแต่ละวันจะต้องใช้ตำรวจสายตรวจสับเปลี่ยนหมุนเวียน ประมาณ 48 นาย เป็นอย่างน้อย

3. สายตรวจเดินเท้า ในการจัดกำลังสายตรวจเดินเท้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น จะจัดในโอกาสที่มีความจำเป็นที่จะต้องระดมกำลัง เจ้าหน้าที่ตำรวจในการกวาดล้างเป็นช่วง ๆ ไป เช่น ช่วงเทศกาลสำคัญ หรือในโอกาสที่จะมีงานสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันเหตุที่จะเกิดขึ้นในระหว่างงานสำคัญดังกล่าว

4. สายตรวจตำบลได้มีการจัดกำลังตำรวจสายตรวจรับผิดชอบหมู่บ้านและตำบล โดยจัดให้รับผิดชอบหมู่บ้านละ 2 นาย ทั้งนี้ได้เน้นงานด้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ เพื่อให้ตำรวจได้รู้ถึงสภาพพื้นที่รับผิดชอบทุกหมู่บ้าน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน เพื่อผลในการปฏิบัติงานของตำรวจสายตรวจต่อไป และนอกจากนี้ยังได้มีการจัดสายตรวจจุดคุ้มกันจุดสกัดกั้นตามเส้นทาง และการรักษาการณ์สถานที่สำคัญของทางราชการ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าภาระหน้าที่และงานเป็นสิ่งที่ทำให้ตำรวจสายตรวจต้องรับภาระหนัก ตำรวจสายตรวจจึงเกิดความเครียด นั้นไม่ใช่แต่เฉพาะสภาพแวดล้อมทางสังคม และการพัฒนาทางสังคมที่เปลี่ยนไปเท่านั้น การขาดสวัสดิการที่ส่งผลกระทบ ต่อสภาพความเป็นอยู่ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตำรวจสายตรวจเกิดความเครียดได้ และแม้ว่าตำรวจสายตรวจจะทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อรักษากฎหมายอย่างเที่ยงตรงก็ตาม บางครั้งการปฏิบัติงานก็มีอุปสรรคอยู่บ้าง ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติงานให้มีคุณภาพที่ดีได้ก็ต้องสมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ นั่นก็หมายถึงการทำงานที่ปราศจากความเครียดนั่นเอง

จึงสรุปได้ว่า ความเครียดเป็นภาวะทางจิตใจที่เกิดจากบุคคลเผชิญปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาที่เกิดกับตนเอง และเกิดจากคนอื่นหรือปัญหาจากสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลให้เกิดความแปรปรวน

ทางร่างกายและจิตใจ ที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย (จวีวรรณ ภาพย์เกิด, 2536)

ผู้วิจัยในฐานะผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งในสังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น และตลอดจนเป็นผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจได้เล็งเห็นปัญหาของตำรวจสายตรวจ พบความหลากหลายในปัญหาของงานสายตรวจ ซึ่งล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดความเครียดโดยทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงสนใจที่จะศึกษาถึงความเครียดของตำรวจสายตรวจ ในสังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขการปกครองบังคับบัญชาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาความเครียดของตำรวจสายตรวจ สังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความเครียดของตำรวจสายตรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่นที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ตำรวจสายตรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่นที่มีภูมิลำเนาต่างกันจะมีความเครียดแตกต่างกัน

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 ความเครียดหมายถึง คະแนนจากแบบทดสอบความเครียดของ ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล (2532) ที่ได้พัฒนามาจากแบบวัดความเครียดของดูแกน และคณะ (Dougan and others, 1986)

1.4.2 ภูมิลำเนา หมายถึง ข้อมูลส่วนตัวของตำรวจสายตรวจในสังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น ในด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ อายุราชการ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส และสถานที่พักอาศัย

1.4.3 **สำรวจสายตรวจ** หมายถึง ดำรวจที่มีผลสำรวจถึงนายตามสำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำสายตรวจรถยนต์ รถจักรยานยนต์ สายตรวจเดินเท้า และสายตรวจประจำตำบลหรือจุดตรวจต่าง ๆ สังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น

1.4.4 **อายุราชการ** หมายถึง ระยะเวลาที่เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่บรรจุเข้ารับราชการครั้งแรกจนถึงปัจจุบันที่ปฏิบัติงานอยู่

1.4.5 **รายได้** หมายถึง รายได้จากเงินเดือนและเงินพิเศษที่ได้รับจากการทำงาน ระยะเวลา 1 เดือน

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 **ประชากร** คือ ตำรวจสายตรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่น จำนวน 208 นาย

1.5.2 **ตัวแปรที่จะศึกษา**

1) **ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)** ได้แก่ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ อายุ ราชการ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส และสถานที่พักอาศัย

2) **ตัวแปรตาม (Dependent Variable)** ได้แก่ ความเครียด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อทราบถึงความเครียดของตำรวจสายตรวจว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อประโยชน์แก่ผู้บริหารองค์กรตำรวจในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารงานบุคคล

1.6.2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับความเครียดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ นำเสนอผู้บังคับบัญชา พิจารณาหาแนวทางปรับปรุงช่วยเหลือต่อไป